

ТЕХНОЛОГІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ РОБОТИ В ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті розглядається сутність технологій волонтерської роботи у практиці діяльності дитячих громадських організацій, визначені умови їх запровадження.

Збільшення в Україні кількості дитячих громадських організацій, варіативність програм їхньої діяльності ставить перед необхідністю їх перетворення на дієвий інститут соціалізації підростаючого покоління. Це вимагає впровадження інновацій у змісті, формах і методах роботи дитячих організацій. Дослідник дитячого руху Л. Алієва визначає інновації у дитячому русі як засоби посилення і більш ефективного використання об'єктивного потенціалу дитячого руху в соціальному вихованні підростаючого покоління, збагачення теорії і практики виховання [1]. Оскільки в діяльності дитячих громадських організацій дедалі помітнішою стає соціально-педагогічна спрямованість, важливим убачається залучення у практику їх діяльності технологій волонтерської роботи.

Волонтерський рух в Україні з кожним роком набуває поширення, але теоретичні аспекти сутності волонтерства, основних тенденцій розвитку знаходимо лише в роботах Р. Вайноли, А. Капської, Н. Комарової, Т. Голованової, Ю. Гапон; проблеми підготовки волонтерів розкривають І. Зверєва, Г. Лактіонова, В. Назарчук. У цих роботах дитячі громадські організації розглядаються як суб'єкт волонтерської діяльності. Але в цілому зазначена проблема ще потребує ґрунтовного дослідження та наукового аналізу.

Метою статті є обґрунтування необхідності запровадження у практику діяльності дитячих громадських організацій технологій волонтерської роботи, визначення умов ефективного упровадження цих технологій.

Поняття "волонтерство" розглядається нами як добровільна робота на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, спрямована на добробут і процвітання спільнот та суспільства в цілому [2: 46]. На сьогодні в Україні волонтерська діяльність здійснюється в основному у різних громадських, релігійних організаціях та системі Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ). Кожна група має свій специфічний об'єкт соціальної допомоги і свої форми роботи. Ми зупинимось на розгляді дитячої громадської організації як суб'єкта волонтерської роботи.

Дитячі громадські організації мають великий потенціал у здійсненні волонтерської діяльності. Це зумовлено як історичними традиціями, так і актуальними потребами сьогодення. Історичний аналіз показує, що і дитячо-юнацькі товариства, які активно діяли у 20-30-ті роки ХХ століття на західноукраїнських землях, і піонерська організація у СРСР займалися різними видами волонтерської роботи, насамперед – благодійною шефською допомогою нужденним категоріям населення. Яскравим прикладом цього може слугувати тимурівський рух. У наш час, коли на перший план у суспільній свідомості вийшла прагматична ідеологія, з кожним роком все гостріше відчувається нівелювання таких понять, як милосердя, доброчинність, альтруїзм. А саме вони лежать в основі волонтерської діяльності, необхідність здійснення якої зумовлюється соціально-економічною нестабільністю нашої держави. Значення дитячих громадських організацій як суб'єкта цієї діяльності підкреслюється, зокрема, в "Загальнодержавній програмі підтримки молоді на 2004-2008 роки", де йдеться про підтримку трудових та волонтерських загонів дитячих та молодіжних громадських організацій, "діяльність яких спрямована на реставрацію та відновлення пам'яток історії, культури та архітектури, меморіальних комплексів, пам'ятників військової та трудової слави, допомогу соціально незахищеним верствам населення" [3].

Аналіз програм діяльності сучасних всеукраїнських дитячих громадських організацій показує, що більшість організацій так чи інакше залучені до благодійної соціальної роботи (наприклад, програми-орієнтири Федерації дитячих організацій (Спілки піонерських організацій) України – "Помагай", "Повір у себе"). Але про соціальну допомогу як власне волонтерську діяльність членів організації у програмах не зазначено. Винятком є лише діяльність "Спілки дитячих та юнацьких організацій "СПОК", яка активно застосовує технології волонтерської роботи: з членів організації створюються волонтерські загони, які надають цілеспрямовану допомогу, реалізують соціальні програми (наприклад, "Діди Морози волонтери. Різдвяна казка"); під час традиційного збору-походу дитячих та молодіжних громадських організацій та волонтерських загонів "Козацькими шляхами" підводяться підсумки волонтерської діяльності за рік, проводяться навчальні тренінги, відбувається обмін досвідом соціальної роботи, презентація нових соціальних програм. У 2005 році "СПОК" протягом літа реалізувала програму "Проведення Всеукраїнської школи волонтерів в умовах літніх наметових таборів".

На думку дослідників дитячого руху (Р. Литвак, С. Тетерський), саме залучення членів дитячих організацій до соціально значимої діяльності дозволяє розвинути ініціативу дитини, підлітка, створити умови для самостійного включення в життя суспільства, навчити робити усвідомлений вибір [4; 5]. Такий підхід указує на важливість запровадження в практику діяльності дитячих громадських організацій технологій волонтерської роботи.

На нашу думку, основним напрямом волонтерської діяльності членів дитячої організації є надання соціальних послуг незахищеним категоріям населення. Змістом такої діяльності, згідно з "Положеннями про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг" (від 10.12. 2003 р.), може бути:

- придбання і доставка медикаментів, продовольчих, промислових та господарських товарів, книг, газет, журналів, гарячих обідів;

- приготування їжі, годування;
- допомога у проведенні заходів особистої гігієни;
- прибирання приміщення, прання білизни;
- обробіток присадибних ділянок;
- виконання ремонтних робіт;
- відвідування хворих у стаціонарних медичних закладах;
- читання художньої літератури, преси, написання листів;
- організація дозвілля тощо [6].

Важливою є також участь волонтерів дитячих організацій у широкомасштабних акціях, святах, реалізації соціальних програм (фестиваль творчості дітей-інвалідів "Повіримо у себе", збір-похід "Молодь – за здоровий спосіб життя").

При організації волонтерської діяльності необхідно враховувати, що членами дитячих громадських організацій є діти та підлітки до 18 років, тому А.Й. Капська рекомендує дотримуватись кількох важливих правил:

- робота в організації не повинна заважати основному навчанню;
- робота не повинна бути одноманітною;
- у кожній справі, яка довіряється дітям або підліткам, обов'язково має бути місце для прояву їх власної ініціативи і самостійних рішень, а також персональної відповідальності;
- їх участь у волонтерському русі має бути погоджена з батьками і вчителями. Якщо батьки алкоголіки чи наркомани або у школі повне непорозуміння з педколективом, то погодити хоча б з однією із сторін;
- робота має бути безпечною, хоча частка розумного ризику зі старшими дітьми може допускатися за умови суворого контролю з боку дорослих;
- робота має бути безпечною для дитячої психіки. Тому до роботи із жертвами насильства, психічнохворими, з тими, хто помирає, очевидно, дітей залучати не слід, оскільки психологічний пресинг може виявитися для них дуже важким;
- не варто включати дітей у внутрішні конфлікти організації, тим більше – переманювати з однієї програми до іншої;
- чітко визначати засоби заохочення, ні в якому разі не обіцяти більше, ніж можна зробити для волонтера;
- демонструвати по можливості перспективи їх діяльності в організації й обговорювати з ними плани на майбутнє;
- не переоцінювати здібності дітей, особливо вголос, перед широким загалом людей [7: 13].

На нашу думку, успішне запровадження технологій волонтерської роботи у практику соціально-педагогічної діяльності дитячих громадських організацій потребує дотримання таких умов:

- у дитячих громадських організаціях повинні бути визначені і осмислені поняття "волонтер", "волонтерська робота";
- з'ясування напрямів і форм роботи волонтерів;
- процес навчання та розвитку волонтерів повинен координуватися;
- постійної підтримки та контролю волонтерської діяльності;
- розробленої системи заохочень волонтерів.

Таким чином, вищезазначене актуалізує проблему професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дитячими громадськими організаціями, оскільки саме соціальний педагог має можливість ефективного запровадження у зміст діяльності дитячих організацій технологій волонтерської роботи. Зокрема в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя на факультеті психології та соціальної роботи у процесі підготовки соціальних педагогів викладається курс "Технології волонтерської роботи в сучасних умовах", крім того, студенти проходять волонтерську практику. Це дозволяє їм отримати теоретичні знання та практичні вміння щодо організації волонтерської діяльності, у тому числі й у дитячих громадських організаціях.

Отже, слід констатувати, що дитячі громадські організації мають великий потенціал до здійснення волонтерської діяльності, тому актуальною є необхідність запровадження технологій волонтерської роботи у практику їх діяльності. Ефективність запровадження і здійснення волонтерської роботи в умовах дитячої організації забезпечується дотриманням низки умов та кваліфікованим керівництвом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алиева Л. Детское движение – субъект воспитания (концептуальные ориентиры) // Материалы Всероссийской межвузовской научно-практической конференции "Воспитание в контексте современных концепций" // <http://www.yspu.yar.ru:8101/parts/facultets/institut/conf/conf13.htm>
2. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової. – К.: ІЗМН, 2000. – 273 с.
3. Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004-2008 роки (Затверджено Законом України від 18 листопада 2003 року N 1281-IV). – р.3.п.п.5,7.
4. Тетерский С. Педагогический потенциал детско-молодежных общественных объединений // Педагогика. – 2001. – № 6. – С. 40-44.

5. Литвак Р. Социализация личности ребенка в деятельности детских общественных объединений. –М.: Просвещение, 2000. – 168 с.
6. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. N 1895). – п.7.
7. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / За ред. А.Й. Капської. – К.: Либідь, 2001. – 140 с.

Матеріал надійшов до редакції 8.09. 2005 р.

Лисовец О.В. Технологии волонтерской работы в деятельности детских общественных объединений.

В статье рассматривается сущность технологий волонтерской работы в практике деятельности детских общественных объединений, определены условия их внедрения.

Lisovets O.V. Technologies of Voluntary Work in the Activity of Children's Public Organizations.

The article reveals the essence of the technologies of voluntary work in the activity of children's public organization and determines the terms of its application.